

MIN BARNDOMS SVARTLÅ

Av Gunnar Hansén, Karlstad

Här följer några fragment från min barndomstid i Svartlå mellan åren 1930-1944. Jag har försökt mig på den svåra balansgången mellan att vara personlig utan att vara alltför privat. Huruvida jag lyckats i den föresatsen överlåter jag åt dig som läsare att avgöra.

Ojs

Jag föddes i Ojs i Övre Svartlå, som ligger alltför långt bort i tid och rum. I en av de tre gårdarna bodde Axelina och Karl Pettersson. Dit kom min mor Jenny f. Larsson, dotter till Kristina och Johan Larsson, från Bovallen för att tjäna som piga. I en annan av de tre gårdarna bodde Linnéa och Nils Pettersson. Dit kom min far Herbert Hansén, son till Konstantin och Anna Hansén. Farfar blev änkeman samma år som min far föddes. Han lämnade då bort honom till

Ojs, där jag föddes

brodern Arvid Hansén i Åskogen. Antagligen berodde det på att det inte var vanligt med manliga ensamförsörjare på den tiden. Dessutom förde min farfar en ambulerande tillvaro, vilket gjorde det svårt att klara papparollen. I Åskogen bodde pappa tills han i 10-årsåldern kom till sin morbror Nils i Ojs. Jag har inget minne av att pappa någon gång berättade om varför han fick byta fosterhem. Mina föräldrar gifte sig i köket hos Axelina och Karl Pettersson första söndagen i mars 1928. Den dagen gick också ett annat par i mål sida vid sida nämligen Sven Utterström och "Särna-Hedlund" i Vasaloppet, även om Hedlund dömdes som segare. De nygifta bodde de första åren på andra våningen i det hus där de gifte sig. Där föddes jag och min bror. Pappa försörjde sig på möbelsnickeri, men eftersom orderingången vintertid var liten arbetade han som timmerhuggare under den mörkaste årstiden. Mamma var, som brukligt var vid den tiden, hemmafru.

Mina sex första levnadsår tillbringade jag i Ojs, innan pappa 1936 byggde en villa "neri byn". Jag kan inte erinra mig några speciella minnen från de första uppväxtåren. Min enda lekkamrat i Ojs var Bengt, Karls och Axelinas yngste son. Vad vi lekte kan jag inte erinra mig.

Missionshuset

Eftersom föräldrarna tillhörde missionsförsamlingen, blev Missionshuset en självklar samlingspunkt. Då jag var fyra år satte min far mig på pakethållaren på sin velociped, som han kallade trampcykeln, och cyklade till Missionshuset där han var söndagskollärare. Bland de övriga lärarna minns jag speciellt Tore Eckebro och Ella Nilsson som på grund av sin profession allmänt gick under benämningen "Post-Ella". I söndagsskolan gick jag i 10 år. Söndag efter söndag sjöng jag: "Jag älskar söndagsskolan och villigt skyndar dit" utan att alltid mena det. Först som vuxen har jag insett vad söndagsskolan betydde. Till varje söndag fick vi en minnesvers som vi förhördes på. Att memorera bibelord var en bra inlärningsmetodik. Den inläringen har jag haft nytta av hela livet. Till söndagsskolfesterna fick vi öva in program till förnöjelse för de stolta föräldrarna. Att tidigt träna sig i att uppträda inför publik har jag haft glädje av i mitt offentliga liv.

Missionshuset (numera Missionskyrkan), där jag gick i söndagsskolan och juniorföreningen.

När man var 13 år ansågs man mogen att börja i juniorföreningen, där vi hade programkvällar året om. Outtröttliga ledare var Gunhild Nilsson och Thorsten Petersson. Alla möten skulle protokollföras. Då jag hade lätt att formulera mig valdes jag till sekreterare. Eftersom det inte gällde att skriva beslutsprotokoll hade de mer karaktären av referat. Min bror hittade häromåret vad

jag skrivit bl.a. från ett möte då vi hade idrottstävlingar. Den tjänstgörande sekreterarens föga objektiva kommentar lydde: "Undertecknad vann samtliga grenar".

Idrottsintresset vaknade tidigt. Jag klippte ur idolporträtt från *Norbottens-Kuriren* och samlade dem i en kartong. Med hjälp av kall potatis klistrade jag sedan in dem i en pärm. Tidigt drömde jag om att bli skidlöpare. Min tävlingsdebut i större sammanhang blev inte så lyckosam. Det var vid Skolungdomens vinterspel i Harads. Jag tappade ena skidan och kom i mål snyftande på en föga hedrande 21:a plats. Men nästa år revanscherade jag mig och vann tävlingen. Men någon Karl-Erik Hjærtström blev jag aldrig. Därtill saknades nog de naturliga förutsättningarna. Dessutom var det på 40-talet svårt att förena kyrka och idrott. Skidtävlingarna gick ofta på gudstjänsttid. Jag klarade inte den pliktollisionen och valde därför en annan tävlingskamp. Idag råder inte det spänningsförhållandet. Hade det varit nu, hade jag förmodligen fortsatt med tävlingsidrotten.

Skolan

Under min uppväxt gick vi i den gamla träbyggnaden målad i rött med vita knutar. Mina lärare var Ester Holmlund, Gertrud Rutström, Sally Lugnell och Sten Marklund. Jag har aldrig haft särskilt lätt för inläring. Min tröghet komparerades av studieambitioner. Trots min nit fick jag inga toppbetyg. När jag tittar i avgångsbetyget, ser jag att mitt medelbetyg låg något över Ba, vilket motsvarar omdömet "Med nöje godkänd". De sämsta ämnena var slöjd och sang, vilket var ganska märkligt eftersom min far var duktig snickare och mor hade en bra altstämma. Endast i "Tal-och läsövningar" fick jag AB = "Med nöje godkänd".

Skolminnena är mycket begränsade. Det jag minns bäst var vad vi gjorde på rasterna. På vintern åkte vi ner till "Löfgrens backe" och ägnade oss åt backhoppning. Fick man rätt träff på stupet kunde man hoppa 10 meter. Under den ljusa årstiden spelade vi fotboll på den lilla grusplanen nedanför skolhuset. Först delade vi in oss i två lag. Den som alltid valdes först var Per Sundholm eftersom han var bäst. Sedan kom andra allt efter en given rangordning. Det var en nyttig lärdom för den som kunde ta den urvalsprincipen. För den som inte klarade att inte alltid betraktas som den bästa på plan, kunde det sätta sina spår.

Den gamla skolan, där jag gick i sju år. Jag står på den bakre raden, tredje från vänster

1942 firade den svenska Folkskolan 100 år. Det skulle firas. Det enda jag minns var att "fröken Lugnell" övade in en sång med oss, som vi skulle sjunga tvåstämmigt: "Till grönskande skogen en sommardag/till blommor och fågelsång längtar jag..." När jag lämnade Folkskolan uppmuntrade hon mig att börja på gymnasiet i Boden. Jag hade ingen läslust då och lät mig inte övertalas. Det var ett beslut, som jag ångrat många gånger. Det blev i stället målarlära hos min far som nu inte bara försörjde sig som snickare. Därmed var "barndomens lyckliga tid" över och livets allvar in i yrkesrollen tog vid. En yrkesutövning som bara varade några år, innan jag valdes att ta en annan bana.

Som vuxen har jag återvänt till Svartlå många gånger. Jag har alltid fascinerats av hur vackert det är i Lule älvdal. Man kanske måste få distans till sin hembygd för att rätt uppskatta skönheten. Är man bofast hela livet på samma ort blir man lätt hemmablind.

Vad jag på senare år frapperats av är den initiativkraft som finns i Svartlå. 2002 var jag inbjuden till en hemvändarhelg då byns småföretag presenterades. Det var en imponerande provkarta på företagsamhet. Eftersom jag inte är uppdaterad vet jag inte hur många av företagen som överlevt. Jag har också följt bybornas kamp på sistone för att få behålla skolan. Den kampandan tyder på att Svartlåborna tror på en framtid för byn.

Jag har ett kluvet förhållande till min hembygd. Den kan illustreras med hjälp av två dikter av värmlandsskalden Erik Gustaf Geijer. Den ena handlar om Vikingen som står för äventyrlustan och vill bryta upp hemifrån och den andra om Odalbonden som drivs så av kärlek till hembygden, att han inte kan lämna den. Jag har både en Viking och en Odalbonde boende inom mig. Även om Vikingen tidigt tog överhanden har inte Odalbondens kärlek till hembygden svalnat.

Gunnar Hansén

Karlstad i januari 2007